

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שערי
ראשון

היכל
תשיעי

קונטרס

י"ג אייר - תנש"א

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

פתח דבר

לקראת ש"פ אחרי-קדושים י"ג אייר, יום היארצייטי של הווי"ח עוסק בצ"צ רב פעלים וכו' ישראל ארי' לייב**, אחיו של – יבדל לחיים טובים – כ"ק אדמו"ר שליט"א,

הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה דבר אל בני קדושים גו' שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א – בחדרו הק' בבוקר לפני התפלה – ש"פ אחרי קדושים, י"ג אייר התשכ"א.

מערכת „אוצר החסידים“

ב' אייר, תפארת שבתפארת, שנת ה'תשנ"א (ה' תהא שנת אראנו נפלאות), שנת הצדי"ק להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ברוקלין, נ.י.

(*) ראה בארוכה שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה – ביאור בשמו של בעל היארצייט, והשייכות דשמו לפ' אחרי-קדושים. שיחת פסח שני ה'תשמ"ז. ש"פ אחרי-קדושים ה'תשנ"א.

(**) נולד ג' (?) סיון תרס"ט בעיר ניקאלאיעוו. תקופה מסויימת שהה בלענינגראד. התחבב מאוד על כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – שהי' מקרב אותו, ואף הי' אהוב על החסידים – שהיו סובבים אותו ומתנגחים אתו בדברי הלכה וחסידות. שאלות שונות הופנו אליו, בנגלה ובנסתר. בשנת תר"צ עזב את בריה"מ והתיישב באירופא (ברלין), אח"כ עלה לאה"ק – שם התחתן. בשנותיו האחרונות שהה בעיר ליווערפול שבאנגלי'. נפטר בדמי ימיו ביום י"ג אייר ה'תשי"ב, וע"פ בקשת – יבלחט"א – כ"ק אדמו"ר שליט"א – הועלה ארונו לאה"ק, ומני"כ בעיה"ק צפת ת"ו. תולדותיו – ראה ספר „ימי מלך" ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 68 ואילך.

בס"ד. ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשכ"א

– בבוקר לפני התפילה, בחדרו –

דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים תהיו כי קדוש אני, ואיתא במדרש¹ יכול כמוני, תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם, וצריך להביני איך שייך אפילו קס"ד שיהיו כמוני. ולכאורה יש לומר, דהטעם להקס"ד יכול כמוני (אף שנברא הוא באין ערוך לבורא) הוא, כי מלשון הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני (שקדוש אני הוא הטעם וההסברה על קדושים תהיו) משמע, שהציווי קדושים תהיו הוא שקדושתם של ישראל צריכה להיות בדומה לקדושתו ית' – יכול כמוני [יש לומר ההסברה בזה, דכיון שישראל וקוב"ה כולא חד², לכן שייכים ישראל לכל הענינים דלמעלה]. אבל עפ"י צריך להבין (לאידך גיסא) מסקנת המדרש קדושתו למעלה מקדושתכם, איך זה מתאים עם לשון הכתוב כי קדוש אני. ומבואר בלקו"ת³, דקדושתכם היא הקדושה שנמשכת ע"י אתערותא דלתתא (מעשה המצוות), וקדושתו שלמעלה מקדושתכם היא קדושה נעלית ביותר שאין אתערותא דלתתא (דמעשה המצוות) מגעת שם, ונמשכת ע"י התשובה. וצריך ביאור, הרי גם תשובה היא עבודת האדם, אתערותא דלתתא, ולמה נקראת קדושתו שלמעלה מקדושתכם.

ב) והנה ענין יכול כמוני כו' שבמדרש הנ"ל בא בהמשך למ"ש שם לפני עה"פ והיית רק למעלה יכול כמוני כו' גדולתי למעלה מגדולתכם. וע"פ מ"ש בלקו"ת בענין קדושתו למעלה מקדושתכם, שביכלתם של ישראל להמשיך גם בחינת קדושתו שלמעלה מקדושתכם אלא שהמשכת קדושה זו היא ע"י עבודה נעלית יותר (עבודת התשובה שלמעלה מהעבודה דתומ"צ)⁴, צריך לומר, שעד"ז הוא גם בנוגע לשתי הדרגות גדולה (גדולתי וגדולתכם), שביכלתם של ישראל להמשיך גם בחינת גדולתי, אלא שלזה צריך עבודה נעלית יותר. ולהוסיף, דקדושה היא למעלה מגדולה. דגדולה הו"ע ההתפשטות והגילויי [שלבן נקראת חסד בשם גדולה⁵]. וגם להביאור שגדולה היא למעלה ממדת החסד, ענין הגדולה היא חסד (התפשטות), אלא שהיא למעלה ממדת

1) פרשתנו (קדושים) יט, ב.

2) ויקיר פרשתנו פכ"ד, ט. וראה גם כ"ר פ"צ, ב.

3) כמו שמדייק בלקו"ת נצבים נ, ב. ובאוה"ת ריש פרשתנו (ע' קה), והוא תמוה". וראה סה"מ מלוקט

ח"ד ע' רמו.

4) ראה זחי"ג עג, א.

5) שם נא, ג.

6) תבוא כח, ג.

7) אוה"ת לך לך כרך ד תרצו, ב.

8) ראה שעהיוה"א פ"ד (עט, א) "הגדול היא מדת חסד והתפשטות". וראה ספר הליקוטין – דא"ח צ"צ

ערך גדול, גדולה בתחלתו.

החסד, וההתפשטות שמצד הגדולה היא בלי גבול⁹ וקדושה (מלשון קדושה והבדלה) הוא העצם¹⁰ שמובדל מענין ההתפשטות והגילוי. ועפ"י יש לומר, שגם המשכת בחינת גדולתי שלמעלה מגדולתכם היא ע"י עבודת הצדיקים [אלא שבעבודת הצדיקים עצמה היא עבודה נעלית יותר]. וזה שצריך לעבודת התשובה דוקא הוא בשביל המשכת בחינת קדושתו.

ג. ויש לבאר זה ע"פ מ"ש¹¹ ויספו ענוים בהוי' שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל גילו, ומבואר בלק"ת¹² דיספו ענוים בהוי' שמחה קאי על עבודת הצדיקים, שע"י הענוה והביטול שלהם הם מוסיפים שמחה בשם הוי', ועי"ז נמשך הגילוי דהוי' למטה, ואביוני אדם הם הבעלי תשובה [דתורה ומצוות נק' בשם אדם, ולכן נקראים הבעלי תשובה בשם אביוני אדם כי הם אביונים מבחינת אדם דתומ"צ], שהם מגיעים בבחינת קדוש ישראל, שקדוש ומובדל מבחינת ישראל דלעילא, למעלה מהוי'. ויש לומר, שהוספת השמחה בהוי' שע"י מיתוסף בהמשכה והגילוי שלו הוא המשכת בחינת גדולתי שלמעלה מגדולתכם. שהגדולה (ההתפשטות) דהוי"ט כמו שהוא מצד עצמו, היא גדולה השייכת לעולמות ונבראים, גדולתכם, אלא שיש גבול בההתפשטות והגילוי שלו. וענין ויספו גו' בהוי' הוא שנמשכת בו הגדולה דאוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות, גדולתי, ועי"ז מיתוסף גם בההתפשטות והגילוי דהוי'. דהמשכה זו היא ע"י עבודת הצדיקים, ענוים. וענין ואביוני אדם בקדוש ישראל גילו הוא המשכת בחינת קדושתו (שלמעלה מקדושתכם) ע"י התשובה.

ד. ויובן זה בהקדים¹³ מ"ש¹⁴ מי יתנך כאח לי יונק משדי אמי גו', ופירש רש"י¹⁵, מי יתנך כאח לי, שתבוא לנחמני כדרך שעשה יוסף לאחיו שגמלוהו רעה ונאמר בו: וינחם אותם. ובמדרש¹⁶ איתא, באי זה אח כו' הוי אומר כיוסף לבנימין. ומבאר הצ"צ¹⁷, דהטעם על זה שאנו מבקשים מהקב"ה (לפירוש המדרש) שיהי לנו כיוסף

9 ראה בארוכה אוה"ת ויצא צא, סע"א ואילך. וראה שם צה, אי"ב בענין גדולתי שלמעלה מגדולתכם.
10 באוה"ת לך לך שם, וכן המאור הגדול על שם גדולת הזיו והאור המתפשט ממנו. ולכאורה הכוונה, דגדולה קאי לא רק על ההתפשטות בפועל (אור), אלא גם על המאור שממנו מתפשט האור. ומהו מובן דקדושה היא בהעצם שלמעלה גם מה"מאור", שמובדל מענין ההתפשטות.

11 ישע"י כט, יט.

12 נצבים מח, א. שם, ד. וראה גם ד"ה מי יתנך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קו ואילך).

13 ראה שעה"ה"א שם השייכות ד, הגדול (והגבור) להוי' (ואליקים).

14 כ"ה להדיא בסה"מ תרנ"ד שם ס"ע קט.

15 בסה"מ תרנ"ד שם השייכות דענינים הנ"ל להפסוק מי יתנך גו'.

16 שה"ש ה, א.

17 עה"פ, וראה גם יל"ש עה"פ (רמו תקצג). זהר ח"א קפד, א.

18 ויחי נ, כא.

19 שהש"ר עה"פ. וכ"ה בשמו"ר רפ"ה.

20 באוה"ת מקץ שמ, סע"ב ואילך.

לבנימין ולא כיוסף לאחיו²¹ [אף שהנהגת יוסף לאחיו הוא רבותא טפי דהגם שלא נהגו עמו כראוי מ"מ גמל להם טובות גדולות], הוא, כי הנהגת יוסף לאחיו היתה שבתחלה ציער יוסף את אחיו, בכדי²² שע"ז יתכפר להם העון שמכרוהו (ורק אח"כ גמל להם טוב), וכיון שאנו מבקשים²³ מחוק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורים, לכן אומרים שהקב"ה יהי לנו כיוסף לבנימין. וצריך להבין, הרי הבקשה מי יתנך כאח לי היא דהגם שהנהגתינו היתה שלא כראוי מ"מ יהי הקב"ה לנו כאח, ואיך שייד על זה הדוגמא דכיוסף לבנימין.

והנה מבואר בלקו"ת ד"ה מי יתנך כאח ליי, דמי יתנך כאח לי גו' קאי על צדיקים, ואמצאך בחוק גו' קאי על בעלי תשובה. ולכאורה יש לומר, דמ"ש בלקו"ת שמי יתנך כאח לי קאי על צדיקים הוא לפירוש המדרש שכאח לי הוא כיוסף לבנימין, משא"כ לפירוש רש"י שכאח לי הוא כיוסף לאחיו, גם התחלת הכתוב מדבר בבעלי תשובה²⁵. אבל לפי המובא לעיל מהצ"צ דזה שהמדרש מפרש כיוסף לבנימין (ולא כיוסף לאחיו) הוא כי הבקשה היא שהקב"ה ימחוק את עוונותינו שלא ע"י יסורים, מלבן לכאורה, שגם לפירוש המדרש מדבר הכתוב בבעלי תשובה, ובלקו"ת מפרש שמי יתנך כאח לי קאי על צדיקים.

ה) והנה ידוע²⁶ דהכוונה (למעלה) בירידת יוסף למצרים היתה בכדי שילקט את כל ניצוצות הקדושה שהיו במצרים, וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים²⁷, וע"ז יוקל להם הגלות. דזה שירידת יוסף למצרים היתה הסיבה לגלות מצרים, הוא בחיצוניות, אבל בפנימיות הוא אדרבה, שע"י ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות. שהגזירה היתה שיהיו בגלות ארבע מאות שנה²⁸, וע"י שירד יוסף למצרים היו בגלות מצרים רק רד"ו שנה²⁹ (כי ע"י שיוסף בירר את הניצוצות שהיו במצרים לפני

21) הטעם על זה שהמדרש מפרש „כיוסף לבנימין“ ולא „כיוסף לאחיו“ הוא, כמפורש בשהש"ר שם, „בא זה אח יונק שדי אמי, הוי אומר כיוסף לבנימין“ (וראה אה"ת שם). אבל צע"ק מדוע הבקשה דכנס"י היא שהקב"ה יהי לנו כיוסף לבנימין, דלכאורה היתה צריכה להיות הבקשה שיהי לנו „כיוסף לאחיו“, שהוא רבותא טפי.

22) ראה גם אלשיך עה"פ (מקץ מב, ו) ויוסף הוא השליט. – הובא באה"ת שם.

23) בה"רבונו של עולם" שבסדר ק"ש שעל המטה.

24) לקו"ת שה"ש מד, ס"ב ואילך. והוא משנת תקס"ה – נדפס (בשינויים וכו') בסה"מ תקס"ה ח"א ע' תפז ואילך, ועם הגהות וכו' – באה"ת שה"ש כרך ב ס"ע תרעד ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ו (קה"ת תשמ"ט)

ע' קג ואילך. ד"ה מי יתנך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ס"ע קד ואילך).

25) בד"ה מי יתנך תרנ"ד הנ"ל, דמי יתנך כאח לי הוא כיוסף לבנימין (צדיקים), ואמצאך בחוק שאפי' על בעלי תשובה הוא כענין השבטים שמכרו את יוסף. וצריך ביאור, כי המקור שפסוק זה מדבר ביוסף ואחיו הוא (לכאורה) בפרש"י ובמדרשי חז"ל שבערה 17, ושם קאי זה על מי יתנך כאח לי.

26) אה"ת מקץ שם (שמג, ב). סה"מ תרנ"ד ע' קז.

27) ויגש מז, ד.

28) לך לך טו, יג.

29) פרש"י עה"פ לך לך שם. מקץ מב, ב.

שירדו בני ישראל למצרים לא הוצרכו לברר כ"כ, ויתירה מזו, שקושי השעבוד הי' רק פ"ו שנה³⁰. ומזה מובן, דזה שהשבטים מכרו את יוסף למצרים, לא רק שלא הי' היפך הכוונה, אלא אדרבה, כן היתה הכוונה העליונה שיוסף ירד תחלה למצרים בכדי להקל את הגלות. אלא שכיון שהם לא ידעו הכוונה לכן לגבם נחשב זה לחטא.

ולהעיר, שלכאורה, ענין הנ"ל [דזה שהשבטים מכרו את יוסף למצרים היתה כפי הכוונה] הוא, לכאורה, גם להביאור (כמו שהוא בפשטות) שהכוונה בירידת יוסף למצרים היתה בכדי שע"י הי' גלות מצרים, [כדרשת חז"ל³¹ עה"פ³² וישלחחו מעמק חברון]. אלא, שלפי ביאור זה, ע"י שהשבטים מכרו את יוסף למצרים נעשה הגלות, ענין בלתי רצוי. דהגם שהכוונה בגלות מצרים היתה בכדי שע"י יזכו לקבלת התורה³³, מ"מ, הגלות עצמו הוא ענין בלתי רצוי. משא"כ להביאור שע"י ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, זה שהשבטים מכרו (הורידו) את יוסף למצרים הוא ענין רצוי (והחטא שלהם הי' רק מפני שלא זה היתה כוונתם). ועפ"י יש לבאר מה שאמר יוסף להשבטים³⁴ ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיי שלחני אלקים לפניכם, דלכאורה, הרי כל החטאים (הגם שהם היפך רצון העליון) הם ע"פ ההשגחה העליונה וע"פ רצונו ית"פ³⁵, ואעפ"כ, כיון שעשיית החטא של האדם היא בבחירתו החפשית [וכמבואר בכ"מ³⁶ שההשגחה העליונה (בנוגע להענינים דתומ"צ) אינה בסתירה לענין הבחירה], נמצא שהאדם החוטא הוא הפסיד את עצמו ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו³⁷, ולמה אמר יוסף לאחיו אל תעצבו ואל יחר בעיניכם גו'. ויש לומר הביאור בזה, דבכל החטאים, הענינים שהאדם עשה הם דברים בלתי רצויים, היפך רצון העליון. דהגם שמזה שגם החטאים הם ע"פ ההשגחה העליונה מוכרח לומר שיש בהם כוונה, הרי הכוונה היא לא בהחטאים עצמם ח"ו אלא בזה שע"י החטאים יבוא אח"כ לתשובה, אבל החטאים עצמם הם היפך רצון העליון, ולכן צריך לבכות ולקונן עליהם. אבל זה שהשבטים מכרו את יוסף למצרים, כיון שהכוונה בזה היא (לא בכדי שיעשו תשובה על זה, אלא שהכוונה היא) בהירידה עצמה, למחיי שלחני אלקים לפניכם [וכפרט

(30) שהש"ר פ"ב, יא.

(31) סוטה יא, רע"א, הובא בפרש"י עה"פ. ב"ר עה"פ (פפ"ד, יג). וז"א קפד, רע"א"י.

(32) וישב לו, יד.

(33) תו"א ר"פ שמות (מט, א. ועם הגהות וכו' — באוה"ת שמות ע' ז ואילך). תו"ח ר"פ שמות. ובכ"מ.

(34) יגש מה, ה.

(35) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בדה"י ויחלום ה'תש"ח ספ"ט (סה"מ ה'תש"ח ע' 88). וממ"ש שם לאח"ז

„וזה"ע הבחירה בקיום התומ"צ", מוכח שג"ז הוא „ע"פ ההשגחה כו"ו". וראה ד"ה באתי לגני ה'תשל"א ס"ה ואלך, ובהנסמן שם הערה 41 (לעיל ע' קנ"ד).

(36) ראה בארוכה תו"ח פ' תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואלך (יב, ד ואילך). לקו"ש ח"ה ע' 66. ועוד.

(37) לשון הרמב"ם ה' תשובה פ"ה ה"ב.

(*) חילוקי הלשונות בין הזור והש"ס (ורש"י) נתבאר ב' תורת מנחם — תפארת לוי יצחק ח"א ע'

להמובא לעיל שע"י ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, דיש לומר שענין זה מרומז בהמשך דברי יוסף בכתוב³⁸ וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ גו'. לכן אל תעצבו גו' כי מכתם אותי הנה.

אלא שעדיין מקום לומר, דהגם שלמחי' שלחני אלקים לפניכם מ"מ בנוגע ליוסף עצמו ה"י זה ענין בלתי רצוי, לכן הוסיף³⁹ לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים וישמיני לאב לפרעה גו' ומושל בכל ארץ מצרים, שירידת יוסף למצרים היתה דבר רצוי גם בנוגע ליוסף. [ולהעיר, שעד"ז הוא בכל הענינים שבין אדם לחבירו⁴⁰. וכמבואר בתניא⁴¹ שגם כשאדם גומל לחבירו היפך הטוב, האמת היא שמאת ה' היתה זאת לו, ויש להוסיף, דמזה מובן שיהי' לו טובה מזה, שהרי כל דעביד רחמנא לטב עביד⁴². אלא שבמכירת יוסף ה"י זה בגילוי].

(ו) **והנה** ע"פ הידוע שכל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק, יש לומר, דזה שאנו מבקשים מי יתנן כאח לי כדרך שעשה יוסף לאחיו [דהגם שעשו דבר בלתי רצוי מ"מ גמל להם טובות גדולות], הוא, כי כל דבר בלתי רצוי שאדם עושה הוא דוגמת הענין שעשו השבטים ליוסף שמכרו אותו למצרים, והבקשה מי יתנן כאח לי היא, דהגם שע"י מעשינו הלא טובים גרמנו להקב"ה ענין שנדוגמת מכירת יוסף למצרים (כדלקמן) מ"מ יגמול לנו טובות כדרך שעשה יוסף לאחיו. והענין הוא, דירידת הנשמה למטה והתלבשותה בגוף ונפש הבהמית היא גלות ממש⁴³, ויתירה מזה, שהנשמה היא בשבי' ובמאסר⁴⁴ הגוף ונה"ב. והכוונה בירידת הנשמה למטה היא בכדי לברר ולזכך את הגוף והנה"ב וחלקו בעולם ולעשותם כלים לאלקות וגם בכדי שע"י עבודת הנשמה למטה תתעלה למדרגה נעלית יותר מכמו שהיתה קודם ירידתה. ומזה מובן, דכל רגע⁴⁵ שהאדם אינו עובד את עבודתו, הצער והיסורים דהנשמה מזה שהיא בגלות ובמאסר הגוף ונה"ב, הם ללא תכלית. דבשעה שהאדם עובד את ה', כיון שע"י נשלמת הכוונה דירידת הנשמה למטה בנוגע לשני ענינים הנ"ל [בירור וזיכוך הגוף ונה"ב וחלקו בעולם והעלי' דהנשמה], הרי התענוג דהנשמה מזה שהיא משלמת רצון הקב"ה לברר ולזכך את

(38) ויגש מה, ז. ולהעיר, שעפ"ז יומתק שפסוק זה (וישלחני גו' לפליטה גדולה) נאמר לאחר' כי זה שנתים הרעב גו' (ויגש שם, ו) - כי "שנתים הרעב גו'" הוא ביאור על "למחי' שלחני אלקים לפניכם" (שאמר לפניו) בשנות הרעב, ואח"כ הוסיף וישלחני גו' שזה נוגע להזמן שלא"ז.

(39) ויגש שם, ח.

(40) ועפ"ז יובן מ"ש בתניא ספ"ב, וכן דברים שבין אדם לחבירו כו' ללמוד מיוסף עם אחיו - ראה

בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 247.

(41) אנה"ק סכ"ה (קלח, ב). ולהעיר, דהחיוב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד, א)

הוא (בפשטות) גם כשזבא ע"י אדם שהוא בעל בחירה.

(42) ברכות ס, סע"ב.

(43) תניא פל"ז (מח, סע"א).

(44) ראה תניא פל"א (מ, סע"א) "כמשל בן מלך שה' בשבי' וטוחן בבית האסורים כו'".

(45) הבא לקמן - ראה בארוכה סה"מ מלוקט ח"א ע' לח ואילך.

הגוף שע"ז נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים וכן מהעלי שלה ע"י עבודתה למטה הוא תענוג גדול ביותר, שבשביל זה כדאי כל היסורים שלה מהירידה. אבל ברגעים אלה שהאדם אינו עובד עבודתו [ומכש"כ בהרגעים שהוא עושה ענינים בלתי רצויים], זה שהנשמה היא בגלות ובמאסר בהגוף ונה"ב, והצער והיסורים שיש לה מזה, הם ללא תכלית. וכיון שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש⁴⁶, הרי הגלות והצער דהנשמה הוא (גם) גלות וצער דהשכינה⁴⁷. וזהו שע"י הנהגה בלתי רצוי של האדם (כולל גם זה שאינו ממלא שליחותו, גם כשאינו עובר עבירה) הוא עושה כביכול להקב"ה ע"ד מה שעשו השבטים ליוסף, שמכרו אותו לעבד וזה גרם אח"כ שהי' גם במאסר.

ועוד ענין בזה, שבנוגע מעשה השבטים ליוסף נאמר⁴⁸ אשמים אנחנו גו' בהתחננו אלינו ולא שמענו גו', דזה שלא ריחמו עלי בהתחננו אליהם היא אשמה גדולה יותר מהמכירה עצמה⁴⁹, עדיז הוא בהנמשל, שהנשמה [והשכינה] מתחננים להאדם שיוציא אותם מהגלות והמאסר, וכשהאדם אינו שומע לקול תחינתם הוא (בענין זה) גרוע יותר מההנהגה הבלתי רצוי עצמה.

ז) וזהו מי יתנך כאח לי, כדרך שעשה יוסף לאחיו, דכמה ענינים בזה. דכמו שיוסף כלכל את אחיו ואת טפמ⁵⁰ וגם נתן להם אחוזה במיטב הארץ⁵¹, כן אנו מבקשים מהקב"ה דהגם שחטאנו לפניו מ"מ יתן לנו כל טוב. וכמו שיוסף לא הי' טינא בלבו על אחיו על זה שמכרו אותו לעבד [דנוסף לזה שבפועל גמל להם טובות, גם בלבו לא הי' לו טינא עליהם] ואדרבא השתדל שיתכפר עונם [וכמובא לעיל (סעיף ד) דזה שציער אותם הוא בכדי שע"ז יתמרק עונם], כן אנו מבקשים מהקב"ה שימחול לנו על כל עונותינו. שהכפרה דעון מכירת יוסף היתה ע"י שהי' להם צער, ואנו מבקשים שהקב"ה יכפר לנו את עונותינו שלא ע"י יסורים. וכמ"ש הצ"צ⁵², שהקב"ה הוא כל יכול למחול בלי יסורים. והוא ע"ד שאמרו רז"ל⁵³ שאלו להקב"ה ואמר יעשה תשובה ויתכפר לו. שמצד הקב"ה שלמעלה מהשתלשלות אפשר להיות הכפרה בלי יסורים (ואפילו בלי קרבן) אלא ע"י תשובה בלבד. וכמו שיוסף השתדל שיעשו תשובה [דמהטעמים שציער אותם הוא בכדי שיעשו תשובה]⁵⁴, שלאחר שציער אותם אמרו אבל אשמים אנחנו גו', כן אנו מבקשים מהקב"ה שיעורר אותנו לשוב אליו [ושההתעוררות לתשובה תהי' שלא ע"י

(46) תניא רפ"ב.

(47) ראה אה"ת ספ"ז ורפ"ז. ובכ"מ. וראה סנהדרין מו, א: בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון

אומרת כו'.

(48) מקץ מד, כא.

(49) רמב"ן עה"פ שם.

(50) יוגש מז, יב. ויחי ג, כא.

(51) יוגש שם, יא.

(52) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש יחזקאל רמז שנו. יל"ש תהלים רמז תשב. וראה בארוכה ד"ה וכל

אדם גו' התשכ"ג ס"ד ואלך (לעיל ע' יז ואלך).

(53) ראה כלי יקר עה"פ מקץ מב, טז. וכל זה עשה כדי שיכירו בחטאם ויתוודו'.

יסורים]. וכמו שיוסף ניחם את אחיו ואמר להם אל תעצבו גו' כי מחרתם אותי הנה כי למחיי' שלחני אלקים לפניכם, שהודיע וגילה להם הכוונה הפנימית בזה שמכרו אותו למצרים, דלא רק שאין זה היפך רצון העליון אלא אדרבה זה הי' רצון העליון בכדי שעיי' יוקל הגלות (כנ"ל סעיף ה), כן אנו מבקשים מהקב"ה, דלא רק שימחול לנו את עונותינו אלא יתירה מזה שיתגלה שהכוונה הפנימית דהחטאים היא המעלה דתשובה⁵⁴, ועיי' שמתגלית הכוונה והתכלית דהחטאים, נהפכים הם לזכויות⁵⁵.

ח) והנה אף שבכלל עבודת התשובה היא נעלית יותר מהעבודה דתומ"צ, שלכן מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו⁵⁶, מ"מ הכוונה דדירה בתחתונים נשלמת עיי' עבודת הצדיקים דוקא. וזהו שאמרו רז"ל⁵⁷ דהטעם על זה שביהמ"ק הי' בחלקו של בנימין דוקא הוא כי בנימין לא הי' במכירת יוסף, דלכאורה אינו מובן, הרי השבטים עשו תשובה על זה שמכרו את יוסף, ובמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו, ולמה נבנה ביהמ"ק בחלקו של בנימין דוקא. ומבואר בחסידות⁵⁸, שהמעלה דבעלי תשובה על צדיקים היא שעיי' התשובה מגיעים למעלה יותר, אבל בכדי שתהי' המשכת גילוי אלקות למטה, דירה בתחתונים, הוא עיי' עבודת הצדיקים. וכיון שביהמ"ק הו"ע דירה בתחתונים, לכן הי' בחלקו של בנימין.

והענין הוא, דמעלת הבעלי תשובה לגבי צדיקים היא שהם כובשים את יצרם⁵⁹, המעלה דאתכפיא, ומעלת הצדיקים היא שהם מהפכים את יצרם המעלה

(54) אף שאין זה דומה ממש, כנ"ל סעיף ה.

(55) ראה תניא פ"ז (יב, א).

בתניא שם, דזה שזדונות נעשים זכויות הוא בתשובה מאהבה רבה. אבל ע"פ מ"ש בתניא שם שהטעם על זה הוא „הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה“, יש לומר, דכיון שכל בעל תשובה (גם כשהתשובה שלו אינה מאהבה רבה) הוא נעלה יותר מצדיק [כמובן מפס"ד הרמב"ם שבהערה הבאה], הרי הטעם שכתניא „הואיל ועיי' בא כו" הוא בכל הדרגות דתשובה, ולכן י"ל שבכללות, הענין דהפיכת זדונות הוא בכל תשובה⁵⁹, אלא שעיקר הענין הוא בתשובה מאהבה רבה.

(56) רמב"ם ה"ל תשובה פ"ו ה"ד – כדעת ר' אבהו (כרכות לד, ב).

(57) ספרי עה"פ ברכה לג, יב.

(58) אהרית שה"ש כרך ב (ד"ה מי יתגן) ע' תרנ. סה"מ תרכ"ו ע' קיא. ועוד.

(59) רמב"ם שם.

(*) דמזה שבהדין שבעית הוא למעלה מצדיק אינו אומר שום תנאי, מובן שמדבר בכל בעל תשובה. ועוד, דהטעם על זה שמעלת בעית גדולה יותר ממעלת הצדיקים הוא מפני שהם כובשין יצרם יותר וטעם זה הוא בכל בעית (ואדרבה, כשהתשובה שלו היא „באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה“ (לשון אדה"ז בתניא שם) אינו כובש את יצרו).

(**) והא דאיחא בגמרא (יומא פג, ב) שדוקא בתשובה מאהבה נעשים זדונות זכויות משא"כ בתשובה מיראה — בדוחק אולי י"ל שהכוונה שם היא בתשובה מיראת העונש, שבתשובה זו אין גט העילוי דכובש את יצרו. ועצ"ע.

דאתהפכא. ומהחילוקים שבין אתכפיא ואתהפכא הוא⁶⁰, שע"י אתכפיא הוא המשכת או"ס שלמעלה מהשתלשלות [כמאמר⁶¹ כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, המשכת האור שהוא בכולהו עלמין בשוה, אור שלמעלה משייכות לעולמות], אבל הגילויי דההמשכה שע"י אתכפיא היא באופן שהתחתון אינו כלי לזה [דמזה עצמו שהתחתון הוא במצב שצריך לכפות את עצמו נגד רצונו וטבעו, מובן שאינו כלי לגילוי אלקות], ובכדי שהתחתון יהי כלי להגילוי הוא ע"י העבודה דאתהפכא.

וע"פ הידוע⁶² שכל אחד (גם כשהוא בדרגת בינוני ואפילו למטה מבינוני) שמקיים מצוות נקרא בשם צדיק נכי כללות המצוות נק' בשם צדקה⁶³, ולכן המקיים את המצוות נקרא בשם צדיק על שם הצדקה (מצוות⁶²), יש לומר, שהענין דאתהפכא הוא לא רק בצדיקים כפשוטם אלא גם במקיימי מצוות בכלל. דכיון שלא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות⁶⁴ (צירוף מלשון בירור וזיכוך), ובכל פעם כשאדם מקיים מצוה נתברר פרט של הגוף ונה"ב, הרי בנוגע לפרט זה שנתברר כבר הוא בחינת צדיק, אתהפכא.

ט) ויש⁶⁵ לקשר זה עם המבואר בהמאמר ד"ה להבין ענין פסח שני (להצ"צ)⁶⁶, הדחילוק בין פסח ראשון לפסח שני הוא בהתאם להחילוק שבין חודש ניסן לחודש אייר. שהעבודה דחודש ניסן, שענינו הוא יציאת מצרים, היא העבודה דסור מרע, היינו שהרע הוא בתקפו והעבודה היא להיות סור מרע, לצאת ולברוח מהרע, אתכפיא⁶⁷. והעבודה דחודש אייר היא העבודה דאתהפכא. וכמבואר בלקו"ת⁶⁸ בפירוש הכתוב⁶⁹ באחד לחודש השני גו' לצאתם מארץ מצרים, שעבודה הראשונה דיציאת מצרים, חודש הראשון, היא אתכפיא סט"א, ולאחרי זה באה עבודה שני' ביציאת מצרים, חודש השני, אתהפכא. וזהו שענינו המיוחד של חודש אייר הוא ספירת העומר⁷⁰, שענינו הוא בירור

60) בהבא להלן ראה גם ד"ה באתי לגני ה'תשליא סעיף יו"ד ואילך (לעיל ע' קס ואילך). וש"נ.

61) ראה תניא פכ"ו ולקו"ת ר"פ פקודי (מזח"ב קכח, ב. וראה גם שם סז, ב. קפד, א). ת"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג. וראה ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"א (סה"מ ה'ש"ת ע' 111 ואילך).

62) לקו"ת שה"ש טז, ג. ד"ה מי יתגר באוה"ת שה"ש (כרך ב ס"ע תרלד ואילך. שם ע' תרעה). ובסה"מ תרנ"ד ע' קה). ובכ"מ.

63) ראה תניא פל"ו (מת, ב), הובא בלקו"ת שם. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"א ע' רח הערה 33.

64) כ"ר רפמ"ד. וש"נ.

65) כמה מהענינים דלקמן בנוגע לפסח שני — נעתקו (בקיצור) בלקו"ש ח"ד ס"ע 1301 ואילך.

66) נדפס באוה"ת בהעלותך ע' שסז ואילך. וראה ד"ה זה ה'תשל"ח — נדפס בסה"מ מלוקט ח"ג ע' קמג ואילך.

67) תניא פל"א (מ, ב).

68) במדבר ג, א.

69) במדבר א, א.

70) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 263 ואילך. ובכ"מ.

71) לקו"ת ויקרא ג, א. ובכ"מ. — נסמנו בסה"מ מלוקט שם הערה 4.

המדות והפיכתם לקדושה, אתהפכא. ועפ"ז מכאר בהמאמר⁷² הטעם על זה שבפסח ראשון חמץ אסור בכל יראה וכל ימצא ובפסח שני חמץ ומצה עמו בבית⁷³, כי בפסח ראשון, שהמדות עדיין אינן מבוררות (והעבודה אז היא רק אתכפיא), צריך לזהר ביותר מהרע – כל יראה וכל ימצא, ובפסח שני (אייר), שכבר יצא מהרע⁷⁴ (אתהפכא), אפשר לברר לזכר ולהעלות גם את החמץ. [ולהעיר, שעד"ז הוא החילוק דצדיקים (אתהפכא) ובעלי תשובה (אתכפיא), שצדיק צריך לומר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי⁷⁵, משא"כ בעל תשובה צריך לומר אי אפשי, שצריך לשמירה יתירה⁷⁶]. ומזה מוכח שהענין דאתהפכא הוא גם בנוגע לענין פרטי. שהרי פסח שני הוא באמצע ימי הספירה ונשאר עדיין מדות שצריך לבררם, ומ"מ אומר בהמאמר שבפסח שני הוא הענין דאתהפכא, כי בנוגע להמדות שנתבררו בהימים שלפני פסח שני כבר יצא מהרע, אתהפכא.

והנה"י הטעם על זה שיציאת מצרים היא באופן דאתכפיא וספירת העומר היא באופן דאתהפכא, הוא, כי יציאת מצרים היתה מצד אתערותא דלעילא, והגילוי הנמשך מלמעלה (שלא ע"י עבודת האדם) אינו נמשך בפנימיות כ"כ, וספירת העומר היא עבודת האדם, אתערותא דלתתא, והגילוי הנמשך מלמעלה ע"י עבודת האדם [אתערותא דלעילא שע"י אתערותא דלתתא] הוא בפנימיות. והגם שהגילוי שבא מלמעלה הוא נעלה יותר מהגילוי שנמשך ע"י עבודת האדם [כי הנברא בעבודתו יכול להגיע רק עד שרשו⁷⁷], דכמו"כ הוא גם בנוגע ליצי"מ וספה"ע, שהגילוי שהי' ביציאת מצרים הוא שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו⁷⁸, וחודש אייר נקרא בשם חודש זיו⁷⁹ כי הגילוי שנמשך בחודש זה הוא הארה בלבד [ויש לומר, דנוסף לזה שהגילוי שנמשך ע"י עבודת האדם הוא למטה מהגילוי שנמשך בדרך אתערותא דלעילא מצד עצמה, בנוגע להגילוי שנמשך ע"י העבודה דספה"ע הוא עוד יותר. כי כיון שהעבודה דספירת העומר היא (הכנה ו)קודם מתן תורה, לכן, הגילוי שנמשך ע"י העבודה דספירת העומר הוא דוגמת הגילוי שע"י עבודת האבות לפני מתן תורה (כשהיתה הגזירה והמחיצה בין עליונים ותחתונים⁸⁰) שהוא למטה יותר מהגילוי שנמשך ע"י העבודה לאחרית מתן תורה (אף שגם הגילוי שנמשך ע"י אתעדל"ת עכשיו הוא למטה מהגילוי הנמשך מלמעלה מצד עצמו)]. וזהו שחודש אייר נקרא בשם זיו לפי שבו נולדו

(72) אה"ת שם ע' קסח.

(73) פסחים צה, א.

(74) כ"ה הלשונו באוה"ת שם. וראה לקמן בסוף הסעיף.

(75) תו"כ, הובא בפרש"י עה"פ פרשתנו (קדושים) כ, כו.

(76) לק"ת ואתחנן ט, ד. ועוד.

(77) בהבא לקמן ראה לקו"ת ויקרא ג, א. וראה גם לקו"ת שה"ש כד, ג.

(78) כידוע הרא"י על זה ממעין עין עיטם (יומא לא, א. סה"מ ה"תש"ג ע' 23. ובכ"מ).

(79) הגש"פ פ"סקא „מצה זו", מפסחים קטז, ב. שם פ"סקא „ויוציאנו".

(80) מלכים"א ו, א. ר"ה ב, ב.

(81) ראה תנחומא וראא טו. שמ"ר פ"ב, ג. ועוד.

זיוטני עולם⁸² הם האבות⁸³, שהמצוות שלהם ריחות היו⁸⁴, מ"מ, בנוגע להאדם, הגילוי הבא מלמעלה נרגש (בעיקר) רק בנפש האלקית ואינו נרגש בנפש הבהמית, ולכן העבודה שע"י גילוי זה היא רק אתכפיא, וע"י עבודת האדם ובפרט ע"י הגילוי שנמשך ע"י העבודה, נעשה הבריור דנפש הבהמית והפיכתה לקדושה, אתהפכא.

י"ד) והנה כמו שהוא בנוגע להגילוי שמביא לאתכפיא ולאתהפכא, שהמעלה בהגילוי שמביא לאתכפיא היא שהוא גילוי נעלה יותר והמעלה בהגילוי שמביא לאתהפכא היא שנמשך בפנימיות בהאדם [שלכן הוא דבר המתקיים⁸⁵], עד"ו הוא בהגילוי שנמשך ע"י העבודה דאתכפיא ואתהפכא, דמעלת הגילוי שנמשך ע"י העבודה דאתכפיא היא גילוי נעלה ביותר [וכנ"ל סעיף ח שהאור שנמשך ע"י אתכפיא הוא בכולהו עלמין בשוה, אור שלמעלה משייכות לעולמות], ומעלת הגילוי שנמשך ע"י העבודה דאתהפכא היא שהמשכתו בהאדם ובהעולם הוא בכחינת פנימיות. ועפ"י יש לבאר מ"ש רש"י⁸⁶ דזה שחודש אייר נקרא בשם זיו לפי שבו נולדו זיוטני עולם (אף שהאבות נולדו בניסן⁸⁷) הוא כי כשנתחדש אייר נולדו כבר בניסן, דצריך להבין, הרי זה שבחודש אייר היו זיוטני עולם הוא רק תוצאה מזה שנולדו בחודש ניסן, ולמה נקרא אייר בשם זיו⁸⁸. ויש לומר הביאור בזה, דענינו של הזיו, הגילוי שנמשך ע"י עבודה, הוא שיאיר בעולם בפנימיות ובהתיישבות, והגילוי דהאבות (זיוטני עולם) בפנימיות ובהתיישבות בהעולם ה" בחודש לאחרי שנולדו, כשנתחדש אייר נולדו כבר.

יא) ועד"ו הוא החילוק בין הגילוי שנמשך ע"י עבודת הצדיקים להגילוי שנמשך ע"י עבודת התשובה, דבנוגע לדרגת הגילוי – הגילוי שנמשך ע"י עבודת התשובה הוא נעלה יותר, אבל המשכה למטה בעולם (בפנימיות ובהתיישבות) היא ע"י עבודת הצדיקים. והענין הוא, דכיון שענין התשובה הוא שהאדם יוצא מהמציאות שלו, לכן, ע"י התשובה הוא המשכת עצמות או"ס שלמעלה מגדר מציאות. דהאור שנמשך ע"י עבודת הצדיקים הוא אור שבגדר גילוי. וגם כשהעבודה שלהם היא בביטול, דהמשכה שע"י עבודה זו היא המשכה נעלית יותר, מ"מ, היא בגדר גילוי. וזהו ויספו ענוים בהוי', דע"י העונה והביטול של הצדיקים נמשך תוספת אור בהוי' לפי שהמשכה היא מאו"ס שלמעלה מהוי', אבל מ"מ גם המשכה זו היא בגדר גילוי [וכנ"ל סעיף ג דיש לומר שענין ויספו ענוים בהוי' הוא המשכת בחינת גדולתי שלמעלה מגדולתכם, דענין

(82) ר"ה יא, א.

(83) ולהעיר מזה שאייר הוא ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל (מאו"א א, פד: בית שמואל לשו"ע אה"ע סקני' ס"ו).

(84) שהש"ר פ"א, ג (X).

(85) ראה לקו"ת ויקרא שם ב, ג.

(86) ד"ה שנולדו – ר"ה יא, א.

(87) ר"ה שם.

(88) ולהעיר מירח שבו נולד משה (מגילה יג, ב), שהגאולה היא בחודש שבו נולד (אדר) ולא בחודש

הגדולה (גם בחינת גדולת) שייך להתפשטות וגילוי, וענינה של ההמשכה הוא שעל ידה יתוסף בהגילוי דהוי' (ויספו גוי' בהוי'). והמשכת בחינת קדוש ישראל, העצם שמובדל מגילוי, הוא ע"י עבודת התשובה. ויש לבאר זה ע"פ הידוע"ע דענין הענוה הוא (לא שאינו יודע את המעלות שלו אלא) שהגם שיודע את המעלות שלו מ"מ אינו מחזיק טובה לעצמו מפני שיודע שהמעלות שיש לו ניתנו לו מלמעלה. וכיון שהביטול דענוה אינה שוללת את מציאותו (שהרי הוא יודע את המעלות שלו) אלא שמציאותו היא לא מצד עצמו ורק מצד האלקות, לכן גם ההמשכה שע"י הביטול דענוה היא גילוי בעולם (מציאות), אלא שהגילוי בעולם הוא כמו שהוא מצד שרשו, בחינת גדולת. ובכדי להמשיך בחינת קדוש ישראל שמובדל מגילוי, הוא ע"י הביטול דאביוני אדם, דע"י ההרגש שהוא אביון, שאין בו שום מעלה, הוא בטל ממציאיותו, ועי"ז נמשך בחינת קדוש ישראל.

(ב) והנה כל זה הוא בנוגע להמשכה עצמה. אבל בכדי שיהי' הגילוי בעולם, דירה בתחתונים, הוא ע"י עבודת הצדיקים. כי ענין דירה בתחתונים הוא שיהי' גילוי אלקות כמו שהוא במציאותו, וכיון שענין התשובה הוא שיוצא ממציאיותו [נוסף לביטול המציאות שלו, כנ"ל], לכן הענין דדירה בתחתונים הוא ע"י עבודת הצדיקים. וזהו מי יתנך כאח לי כיוסף לבנימין, דהגם שהבקשה היא שהקב"ה יהי' לנו כאח אף שהנגחתינו היתה שלא כראוי, מ"מ מבקשים שיהי' כיוסף לבנימין, דיש לומר, שבזה מרמו, שגם עבודת התשובה תהי' באופן שהגילוי שע"י התשובה (שלמעלה מגדר מציאות) ימשך בעולם בהתיישבות, מעלת הצדיקים, כיוסף לבנימין. וזהו גם הקשר דשני הפירושים במי יתנך כאח לי שקאי על צדיקים ושקאי על בעלי תשובה (כנ"ל סעיף ד) שיהי' החיבור וההתכללות דשני הענינים.

(ג) וזהו קדושים תהיו כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם, ומבאר בלקו"ת דקדושתו שלמעלה מקדושתכם נמשכת שלא ע"י אתערותא דלתתא, הגם שהיא נמשכת ע"י עבודת התשובה, כי ענין עבודת התשובה הוא שאינו מציאות, ובמילא אין זה ענין של אתערותא דלתתא. וזהו מה שמקדים במדרש הענין דגדולתו שלמעלה מגדולתכם (אף שאין זה שייך לכאורה לפסוק זה), דכמו שגדולתו, אף שהיא למעלה מגדולתכם, היא ענין הגילוי (ושייכת להמטה) עד"ז יהי' גם בהמשכה דבחינת קדושתו, שתהי' בגילוי בעולם (ושיהי' בזה גם המעלה דאתערותא דלתתא), שע"י תושלם הכוונה דדירה בתחתונים.

(89) ראה ד"ה ויספו ענים בהוי' שמחה תקס"ב (סה"מ תקס"ב ח"א ע' גא ואילך). בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קנ הערות 61'60.

(90) שלכן האביון תאב לכל דבר (פרש"י עה"פ ראה טו, ד. שופטים כד, יד. ובכ"מ) כי אין לו שום דבר.
 (91) ראה גם לעיל ס"ח. אלא ששם מדובר בבעי"ת שהוא במדריגה נמוכה שעבודתו היא רק באופן דאתכפיא - והטעם שע"י לא נשלם הענין דדירה בתחתונים כי אינו כלי לאלקות; וכאן מדובר בבעי"ת שהוא במדריגה נעלית - והטעם שאינו משלים הענין דדירה בתחתונים הוא לפי שהוא למעלה מענין המציאות.